

KADERNOTA 2018

Voorwoord

Voor u ligt de kadernota 2018 van de gemeente Stein. Een kadernota markeert het startpunt van het begrotingsproces waarbij u als gemeenteraad in de gelegenheid wordt gesteld om de beleidsinhoudelijke en financiële kaders vast te stellen. Bij de totstandkoming van de programmabegroting 2018-2021 wordt hier rekening mee gehouden.

In de voorafgaande jaren kende de kadernota het karakter van een soort 'pré-begroting' waarin bestuurlijk-inhoudelijke voorstellen werden gedaan en afgewogen. Dit jaar zetten we een eerste stap naar een kadernota waarin u als gemeenteraad wordt meegenomen in het kaderstellend proces zodat u betrokken wordt bij hetgeen wel en geen bestuurlijke prioriteit geniet in de begroting.

Dat betekent dat in dit document een stap wordt gemaakt naar meer algemeen geformuleerde inhoudelijke en financiële kaders die wij van belang achten voor de totstandkoming van de begroting 2018.

Graag willen we met u een bestuurlijk gesprek voeren over de in deze kadernota voorgestelde kaders. Het is aan u om te beoordelen of deze kaders te ruim of juist te eng zijn geformuleerd en of er aanvullende kaderstelling nodig is. Op basis van de aangegeven richting zal het college de voorstellen voor de begroting 2018 financieel vertalen.

En omdat kaders natuurlijk niet 'op zichzelf' staan, maar moeten kunnen steunen op eerdere bestuurlijke uitspraken of veranderende maatschappelijke ontwikkelingen hebben wij, voor het eerst, een omgevingsanalyse opgenomen. Deze analyse schetst de omgevingscontext waarbinnen de gemeentelijke organisatie haar werk doet en biedt u perspectieven op toekomstige ontwikkelingen en daarmee op gemeentelijk beleid.

Tot slot hebben wij voor u de belangrijkste ontwikkelingen en trends in beeld gebracht die naar onze mening invloed kunnen hebben op het financieel meerjarenbeeld. Wij wensen u een goede gedachtewisseling toe.

Het college van burgemeester en wethouders.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	5
1. Omgevingsanalyse gemeente Stein	6
1.1. Demografische ontwikkelingen	6
1.2. Economische ontwikkelingen	7
1.3. Sociaal-economische ontwikkelingen.....	8
1.4. Technologische ontwikkelingen	10
1.5. Ecologische ontwikkelingen	10
1.6. Politiek-juridische ontwikkelingen	10
2. Beleidsmatig kader	11
2.1. Strategische toekomstvisie	11
2.2. Beleidsmatig afwegingskader coalitieakkoord	12
2.3. Inhoudelijk afwegingskader: focus voor 2018 en oud voor nieuw	12
2.4. Ambitiematrix.....	12
3. Financiële positiebepaling gemeente Stein	14
3.1. Uitgangspunten.....	14
3.2. Kaders en ‘spelregels’	14
4. Huidige Budgettaire context	15
4.1. Algemene uitkering gemeentefonds.....	15
4.2. Aandachtspunten voor komend jaar (financieel)	15
4.3. Huidig meerjarig financieel beeld.....	15
4.4. Doorkijk naar de begroting 2018.....	16
5. De brug met het coalitieakkoord	17
5.1. Economische ontwikkelingen	17
5.2. Het Sociaal Domein.....	17
5.3. Personeel en Organisatie	19
5.4. Verkeer en fysiek domein	19
5.5. Verenigingen	20
5.6. Relatie met de burgers	20
5.7. Intergemeentelijke samenwerking	21
6. Financiële vertaling	22

Inleiding

Op grond van de financiële verordening van de gemeente Stein biedt het college van burgemeester en wethouders de raad in het voorjaar een nota aan over de kaders voor het volgende begrotingsjaar. Deze kadernota wordt in juli aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd.

De kadernota stelt de gemeenteraad in staat om (meerjarige) afwegingen in beleid te maken en kaders te geven aan het college bij de opstelling van de programmabegroting. De Strategische Toekomstvisie van de gemeente Stein en het Coalitieakkoord 2016-2018 vormen de kapstok voor deze kadernota.

Zoals in het voorwoord aangegeven bevat hoofdstuk 1 een omgevingsanalyse van de gemeente Stein. Deze omgevingsanalyse geeft een beeld van belangrijke en relevante maatschappelijk ontwikkelingen. De ontwikkelingen die in dit hoofdstuk worden geschetst, zijn van belang bij het maken van afwegingen en keuzes.

Om te beoordelen in welke mate de wensen een optimale bijdrage kunnen leveren aan de doorontwikkeling van Stein wordt nadrukkelijk de link gelegd met de Strategische Toekomstvisie en het coalitieakkoord. In hoofdstuk 2 is het beleidsmatig afwegingskader geschetst voor het college bij het maken van keuzes voor de begroting 2018.

Hoofdstuk 3 geeft de financiële 'spelregels' aan. De financiële positie is ondersteunend aan het afwegingsproces voor de (middel)lange termijn. De financiële positie is geen doel op zich en moet altijd bezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave van de gemeente.

In hoofdstuk 4 wordt de budgettaire context beschreven waarbinnen de begrotingsvoorbereidingen 2018 zullen plaatsvinden. Dit geeft de, op dit moment, bekende financiële ruimte met daarin verrekend de financiële structurele doorwerkingen uit de Berap-1.

Op basis van het beleidsmatig afwegingskader waarbij vanuit de strategische toekomstvisie en het coalitieakkoord 2016-2018 'Iedereen doet mee' wordt gekomen tot een integrale afweging van de te maken keuzes. In hoofdstuk 5 zijn per programma uit het coalitieakkoord de speerpunten voor 2018 aangegeven. Door deze wijze te volgen ontstaat er een brug tussen de kadernota en de begroting 2018.

1. Omgevingsanalyse gemeente Stein

In dit hoofdstuk brengen wij voor de gemeente Stein belangrijke en relevante maatschappelijke ontwikkelingen in beeld. Dit doen wij aan de hand van de DESTEP analyse. Hierbij worden demografische, economische, sociaal-economische, technologische, ecologische en politiek-juridische ontwikkelingen beschreven die de maatschappelijke omgeving schetsen waarbinnen de gemeente Stein, de regio en organisatie opereert. De maatschappelijke context die wordt geschetst, geeft een globaal beeld op de korte termijn (2018).

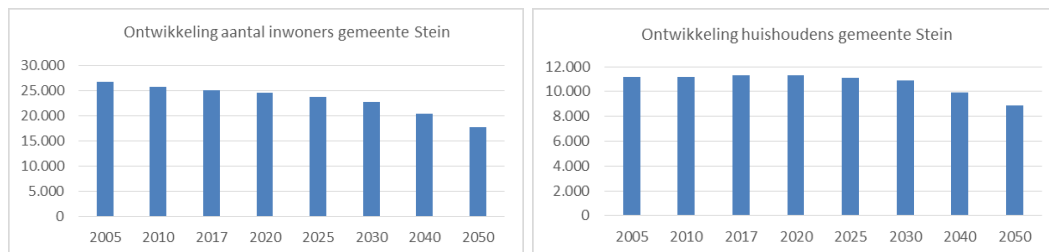
In het kader van het actualiseren van de Strategische Toekomstvisie later dit jaar, zullen wij uitgebreider in gaan op de trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op onze koers voor de middellange termijn. De ontwikkelingen die in dit hoofdstuk worden geschetst zijn van belang bij het maken van afwegingen en keuzes.

1.1. Demografische ontwikkelingen

Sinds 2005 is het aantal inwoners van de gemeente Stein gedaald. Overigens is het aantal inwoners in 2016 gestabiliseerd ten opzichte van 2015 (25.068 inwoners per 1-1-2017). In de gemeente Stein was in 2016 sprake van een vestigingsoverschot. Een verklaring hiervoor is de vestiging van in totaal 71 statushouders in de gemeente in 2016. Daarnaast was ook sprake van een sterfteoverschot in 2016. Een combinatie van beide heeft uiteindelijk een stabilisatie van het aantal inwoners ten opzichte van 2016 opgeleverd.

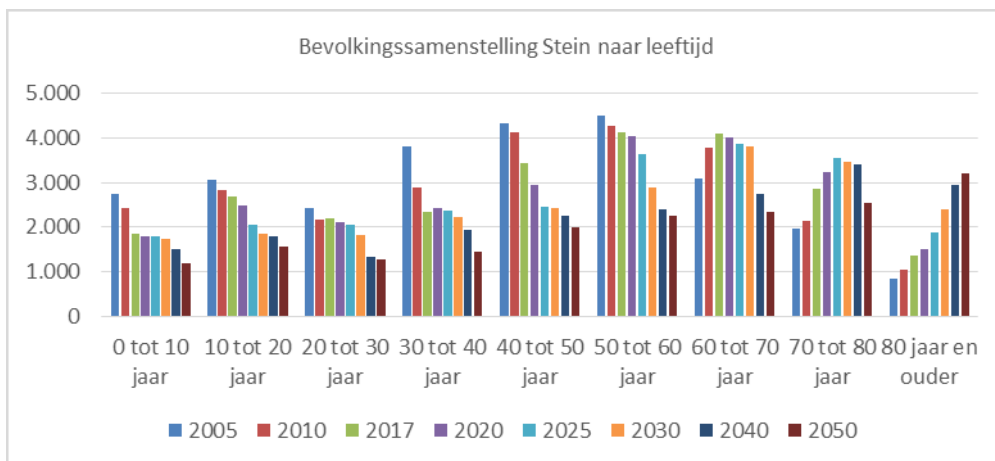
Ondanks een hele lichte stabilisatie van het aantal inwoners in 2016, heeft de reeds in 2005 ingezette bevolkingsdaling in Stein in combinatie met een verandering van de bevolkingssamenstelling (ontgroening en vergrijzing en een afname van de beroepsbevolking) vergaande consequenties. Het gaat dan ook om een demografische transitie met vergaande gevolgen op verschillende beleidsterreinen zoals wonen, ruimte, onderwijs, zorg- en welzijnsvoorzieningen en werk.

Uit de prognose van Etil (2016) blijkt dat rond 2019 ook een daling in het aantal huishoudens wordt verwacht. In eerste instantie was een groei in het aantal huishoudens waar te nemen ten gevolge van huishoudingsverduunning.

Bron: CBS Statline en Etil (Prognose 2016)

De Etil prognoses laten niet alleen een afname van de bevolking en huishoudens zien. Ook de eerder benoemde vergrijzing en de ontgroening van de bevolking in Stein is duidelijk uit de prognoses af te leiden.

Bron: CBS Statline en Etil (Prognose 2016)

Wij zullen als Stein niet inzetten op het bestrijden van krimp. Bevolgingskrimp is een vaststaand feit met vergaande consequenties. De gemeente zal de krimp zo goed mogelijk moeten begeleiden om de mismatches ten gevolge van ontgroening, vergrijzing en een afname van de beroepsbevolking zo optimaal mogelijk op te vangen. Centraal staat hierbij het benutten van de kansen die het krimpvraagstuk biedt.

1.2. Economische ontwikkelingen

De Nederlandse economie vertoont robuuste groei. Het Centraal Planbureau (CPB) becijfert een groei van 2,1% voor dit jaar, en 1,8% in 2018. In beide jaren is er een overschot op de begroting en de werkloosheid blijft dalen. Tegelijkertijd zorgt de oplopende inflatie voor een dempend effect op de koopkracht. Ook voor de middellange termijn (2018 t/m 2021) zijn de economische vooruitzichten gunstig. De economie groeit in deze periode naar verwachting met gemiddeld 1,7% per jaar en de overheidsfinanciën zijn op orde.

De Nederlandse economie krijgt volgens het CPB in 2017 en 2018 op diverse fronten een impuls. De export blijft het goed doen en bedrijven gaan weer meer investeren. Daarnaast leveren ook huishoudens (consumptie), woninginvesteringen en overheidsbestedingen een bijdrage aan de groei.

Voor Zuid-Limburg geldt echter dat vanwege de huidige bevolgingskrimp het bedrijfsleven minder profiteert van de opleving van de consumentbestedingen¹. Hogere energietarieven en grondstofprijzen leiden ertoe dat de inflatie in de hele eurozone zal stijgen: In Nederland gaat het om een inflatiestijging van 1,6% dit jaar en 1,4% in 2018.

De werkloosheid in Nederland daalt dit jaar naar 4,9% en komt in 2018 uit op 4,7%. De groei van de werkgelegenheid in de regio Zuid-Limburg is in 2015 hoger dan het nationaal gemiddelde. Zuid-Limburg is de enige regio in Nederland waar de werkloosheid vanaf 2010 gedaald is met 1,5% per jaar. In de gemeente Stein is het werkloosheidscijfer in 2016 verder gedaald tot 4,9% en ligt onder het provinciaal gemiddelde van 5,6%.

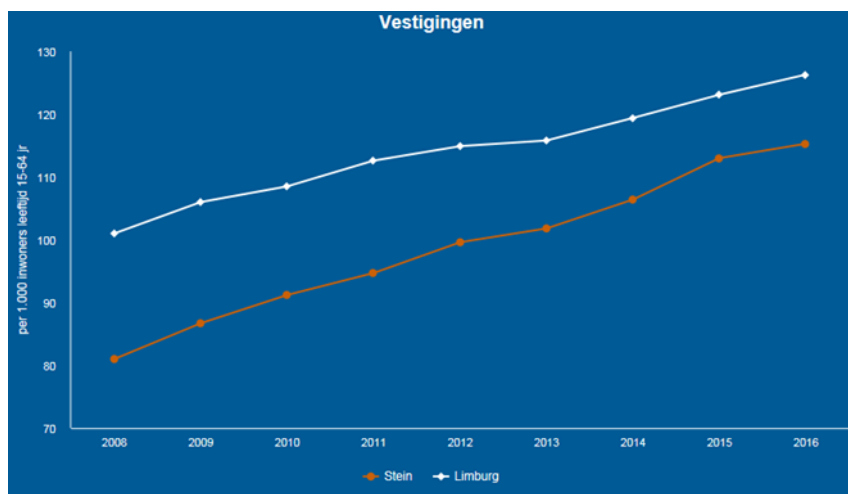
De netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking) is in Stein in 2016 verder toegenomen tot 63,2%. Dit percentage is gelijk aan het provinciaal gemiddelde in 2016.

¹ ING (Regiovisie Limburg), 2016

Uit een arbeidsmarktanalyse van het UWV wordt ook gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen van een snel veranderende arbeidsmarkt. De werkgelegenheid trekt weliswaar aan, het aantal vacatures groeit en de werkloosheid krimpt.

Aan de andere kant is er echter sprake van technologische verandering en robotisering. Er ontstaan nieuwe beroepen en banen, maar er verdwijnt ook werkgelegenheid waardoor maatschappelijke uitsluiting van bepaalde groepen op de loer ligt. In onze regio speelt daarbij nog een andere factor mee, nl. een daling van de potentiële beroepsbevolking ten gevolge van de krimp. De verwachting is dat dit tot een nog grotere mismatch leidt tussen het aanbod en vraag van personeel in bepaalde sectoren.

De ING geeft in haar regiovisie voor Limburg aan dat voor Zuid-Limburg het bewerkstelligen van nieuwe werkgelegenheid van groot belang blijft. Mede om de klappen op te vangen die er nog gaan vallen in de fysieke detailhandel. Ook in Stein is conform de landelijke en provinciale trend in de afgelopen jaren een toename in het aantal bedrijfsvestigingen waar te nemen. Deze vestigingen vonden grotendeels plaats in de dienstverlenende sector.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Binnen de gemeente Stein zijn ten opzichte van de provincie Limburg gemiddeld meer ZZP-ers gevestigd. In Stein ging het in 2015 om 13,5% van het totaal aantal banen, terwijl het Limburgs gemiddelde 9,4% bedroeg in 2015. De meeste ZZP-ers in Stein zijn werkzaam in de commerciële dienstverlening (Bron: www.waarstaatjegemeente.nl).

De huizenprijs in Zuid-Limburg is in het vierde kwartaal van 2016 gedaald met 1,5% ten opzichte van het derde kwartaal van 2016. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2015 daalde de huizenprijs in Zuid-Limburg met 0,4%. De gemiddelde vraagprijs van een woning in de gemeente Stein heeft in 2016 de gemiddelde provinciale vraagprijs bereikt.

1.3. Sociaal-economische ontwikkelingen

Het gaat in het algemeen goed met de inwoners van Stein. Inwoners geven hun gezondheid gemiddeld een 7,5. De meeste inwoners van Stein ondervinden nauwelijks tot geen belemmeringen om aan het maatschappelijk leven deel te nemen. Drie kwart geeft aan voldoende contacten te hebben met andere mensen en 82% voelt zich (vrijwel) nooit of zelden eenzaam.

Opvallend is het sociale karakter in de gemeente, waarin een significant deel zich incidenteel of intensief inzet voor een ander. Of dit nu is in de vorm van mantelzorg (41%), hulp aan burens (64%) of vrijwilligerswerk (32%).

Voor wat betreft zorgconsumptie scoren de inwoners van de gemeente Stein boven het provinciaal gemiddelde voor wat betreft huisartsenzorg, wijkverpleging en medicijngebruik. Dit kan samenhangen met de toenemende vergrijzing. Daarentegen wordt in Stein minder gebruik gemaakt van medisch-specialistische zorg en geestelijke gezondheidszorg en maken inwoners minder aanspraak op de Wet langdurige zorg.

Het voorzieningengebruik in het kader van de Wmo is in Stein gemiddeld ten opzichte van andere gemeenten in krimpgebieden (Platform 31, maart 2017). Stein scoort zelfs laag op het gebruik van hulpmiddelen en woon- of vervoersvoorzieningen. Cliënten waardeerden de kwaliteit van de Wmo ondersteuning gemiddeld met een 6,9 in 2016 (Platform 31, maart 2017).

Het gebruik van voorzieningen in het kader van de Jeugdwet is in Stein laag ten opzichte van andere gemeenten in krimpgebieden (Platform 31, maart 2017).

In 2016 had 2,6% van onze huishoudens een bijstandsuitkering. Het aantal re-integratie voorzieningen per 1000 inwoners in Stein bedroeg in 2016 12,1. Er is sprake van een lichte toename ten opzichte van 2015. Toch scoort de gemeente Stein voor wat betreft gebruik van voorzieningen in het kader van de Participatiewet laag ten opzichte van andere gemeenten in krimpgebieden (Platform 31, maart 2017).

Het is prettig wonen in Stein. Inwoners waarderen hun buurt op gemiddeld een 7,7. De buurt waarin ze wonen is volgens onze inwoners voldoende groen en ook zijn onze bewoners in het algemeen tevreden over het voorzieningenniveau binnen de gemeente.

Bijgevoegde tabel geeft een overzicht van de woonlasten van de inwoners van Stein. De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden bedragen in Stein € 794. Voor een eenpersoonshuishouden bedragen de woonlasten gemiddeld € 702.

Stein is een veilige gemeente om te wonen. Het gemiddeld aantal misdrijven in de periode 2012-2016 lag ver onder het provinciaal gemiddelde. 81% van onze inwoners voelt zich veilig.

Woonlasten			
Woonlasten meerpersoonshuishouden euro		Woonlasten éénpersoonshuishouden euro	
2016	Stein 794	Limburg 739	2016
Stein	Limburg	Stein	Limburg
OZB tarief woningen		Stein	Limburg
2016		0,1709 %	0,1600 %
OZB tarief eigenaar niet-woning		Stein	Limburg
2016		0,3032 %	0,2562 %
OZB tarief gebruiker niet-woning		Stein	Limburg
2016		0,2551 %	0,2036 %
Reinigingsheffing meerpersoonshuishouden euro		Reinigingsheffing éénpersoonshuishouden euro	
2016	Stein 284	Limburg 245	2016
Stein	Limburg	Stein	Limburg
Rioolheffing meerpersoonshuishouden euro		Rioolheffing éénpersoonshuishouden euro	
2016	Stein 204	Limburg 213	2016
Stein	Limburg	Stein	Limburg
		204	203

1.4. Technologische ontwikkelingen

We leven anno 2017 in een digitale wereld. Informatie en diensten zijn bijna 24/7 beschikbaar en tijd- en plaatsafhankelijk. Ook als gemeente leveren we steeds meer digitale diensten aan onze bewoners. De uitwisseling van persoonlijk dataverkeer neemt toe, waardoor het borgen van de veiligheid en privacy steeds belangrijker wordt. Ook is steeds meer data beschikbaar, waarbij big data-analyses nieuwe inzichten in patronen van groepen burgers kunnen geven. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de informatiebeveiliging.

1.5. Ecologische ontwikkelingen

Ook in de gemeente Stein is steeds meer aandacht voor duurzaamheid en kwaliteit van de leefomgeving. Het niet gescheiden huishoudelijk restafval is de laatste jaren gedaald en bedraagt gemiddeld 108 kg per inwoner. Het aandeel zonne-energie installaties ligt met 15,4 per 1000 inwoners in Stein boven het provinciaal gemiddelde. Het aandeel hernieuwbare energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente Stein bedraagt 3,8%. Landelijk bedraagt dit percentage 5%. Daarbij ligt door het verkeer (autoweg A2 en luchthaven) en de industrie (Chemelot) de leefbaarheid en ecologie onder druk.

1.6. Politiek-juridische ontwikkelingen

Het aantal (lokale) partijen waarop gestemd kan worden en het aantal (lokale) partijen dat zitting heeft in de colleges en gemeenteraad neemt landelijk toe. De versnippering van het politiek landschap is op nationaal, provinciaal en lokaal niveau zichtbaar. Dit brengt een diversiteit aan standpunten en belangen met zich mee.

In dit kader zijn ook de ontwikkelingen op het gebied van rijksuitkeringen en wijzigingen in landelijke wet- en regelgeving van belang. Denk hierbij o.a. aan de Omgevingswet en de toekomstige ontwikkelingen voor wat betreft de inkomsten van gemeenten in het kader van het Rijksbeleid.

De noodzaak voor gemeenten om regionaal samen te gaan werken neemt toe door een toenemende mate van decentralisatie van taken. De gemeente Stein staat positief ten aanzien van een verdere intensivering van de ambtelijke samenwerking met de gemeenten Beek en Sittard-Geleen.

2. Beleidsmatig kader

Om te beoordelen in welke mate de wensen een optimale bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van Stein zoals verwoord in de Strategische Toekomstvisie, onderstaand afwegingskader. Het afwegingskader bestaat uit vier onderdelen die in de volgende paragrafen worden toegelicht.

2.1. Strategische toekomstvisie

Het beleidsmatig afwegingskader van de Kadernota 2018 wordt op strategisch niveau gevormd door de Strategische Toekomstvisie 2011-2021. Deze toekomstvisie wordt in 2017-2018 geactualiseerd. Uitgangspunt is dat de 5 kernwaarden die in de Toekomstvisie zijn benoemd bij de actualisatie overeind blijven. De actualisatie heeft als doel de achterliggende ambities van deze kernwaarde te actualiseren naar de huidige trends en ontwikkelingen.

De gemeente Stein wil in 2021 een gemeente zijn met sociale, vitale kernen waar het goed dorps wonen en leven is en in economisch opzicht optimaal gebruik maakt van de strategische ligging in Zuid-Limburg.

Deze visie komt terug in de vijf kernwaarden die in de Strategische Toekomstvisie zijn benoemd:

1. Samenleving met sociale vitale kernen

Het behouden van sociale en vitale kernen is een verantwoordelijkheid van zowel inwoners, maatschappelijke en private partijen en de gemeente samen staat binnen deze kernwaarde centraal.

2. Aantrekkelijke woon- en leefomgeving

De unieke geografische ligging van Stein in de regio Zuid-Limburg aan snelwegen, waterwegen, goederen- en personenspoor en de nabijheid van een luchthaven bepalen een deel van de aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Ook de historische kernen met cultuurhistorische waarden en de groene kant van de gemeente aan de Grensmaas zorgen voor een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

3. Bereikbare en bedrijvige gemeente

De goede bereikbaarheid en het goede economische klimaat dient behouden en verder ontwikkeld te worden. Ontwikkelingen die hierbij centraal staat zijn de logistieke ligging en haven, een sterk MKB, aansluiting bij DSM en Chemelot campus, verdere ontwikkeling van toeristische en recreatieve potenties op een schaal die passend is voor Stein.

4. Dienstverlenende gemeente

We willen een klantgerichte, efficiënte en dienstverlenende gemeente zijn. Onze klanten staat hierbij centraal.

5. Trots en bewust van eigen kwaliteiten

Met onze identiteit, de ligging aan de (Grens)Maas en de dorpen met hun eigen karakter kunnen we ons onderscheiden. Hier mogen we trots op zijn en meer laten zien en uitdragen naar de buitenwereld.

De thema's (wensen) uit de Kadernota 2018 dienen op de eerste plaats een bijdrage te leveren aan de versterking en doorontwikkeling van de kernwaarden van de gemeente Stein.

2.2. Beleidsmatig afwegingskader coalitieakkoord

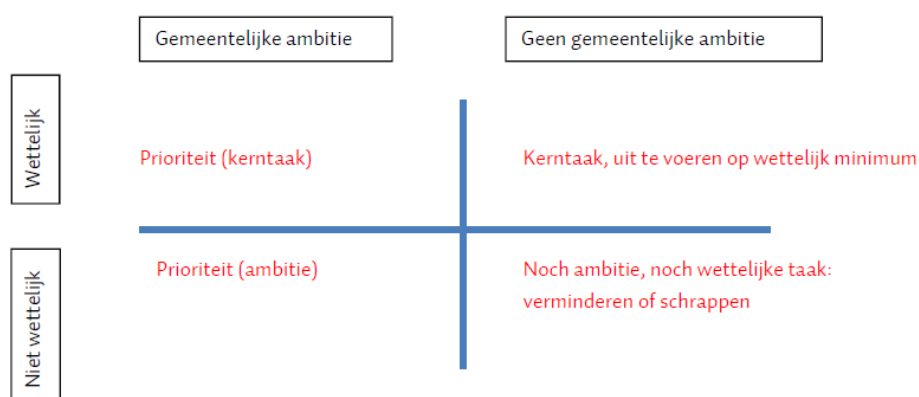
De partijen DOS, CDA, G!NA en Steins Belang hebben in 2016 een nieuwe coalitie in de gemeente Stein gevormd. Thema van het programma is 'Iedereen doet mee'. De financiële vertaling van het coalitieakkoord heeft al voor een gedeelte in de begroting 2017 plaatsgevonden.

2.3. Inhoudelijk afwegingskader: focus voor 2018 en oud voor nieuw

Op basis van voortschrijdend inzicht, verschuiving in de prioritering of koersverandering kan de afweging gemaakt worden om andere afwegingen te maken en nieuw beleid in te zetten.

2.4. Ambitiematrix

De ambitiematrix is een hulpmiddel om de mate van prioriteit aan te geven in de uitvoering van een taak. De overgebleven wensen en ambities worden aan de hand van de matrix gescoord om een zekere vorm van prioriteit aan te geven.

Het model bestaat uit vier onderdelen.

1. Prioriteit (kerntaak)

Wettelijk verplicht én wensen sluiten aan bij gemeentelijke ambitie. Deze dienen minimaal gehandhaafd te worden op het minimum uitvoeringsniveau. Er kan bestuurlijk discussie plaatsvinden over het gewenste ambitieniveau.

2. Kerntaak, uit te voeren op wettelijk minimum

Wettelijk verplicht (autonome ontwikkelingen), maar sluiten niet of nauwelijks aan bij gemeentelijke ambitie. Deze kerntaken worden uitgevoerd op het wettelijk minimum uitvoeringsniveau.

3. Niet wettelijk verplicht en aansluitend op gemeentelijke ambitie

Er kan rond deze wensen discussie plaatsvinden over het gewenste ambitieniveau.

4. Niet wettelijk verplicht en niet aansluitend op gemeentelijke ambitie.

Deze wensen kunnen worden beëindigd of niet worden opgepakt.

Op basis van deze hulpmiddelen wordt u als gemeenteraad in staat gesteld om een gedegen keuze te maken en richting te geven aan de begroting 2018 waarbij eveneens een doorkijk kan worden gemaakt naar de nog te voeren kerntakendiscussie.

3. Financiële positiebepaling gemeente Stein

Van belang is te realiseren dat de beoordeling van de financiële positie geen doel op zich is en moet altijd gezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave van de gemeente. De financiële positie is ondersteunend aan het afwegingsproces en moet het bestuur helpen verantwoorde keuzes te kunnen maken voor de (middel)lange termijn.

3.1. Uitgangspunten

De financiële positie van onze gemeente speelt een belangrijke rol om een adequate en integrale afweging te kunnen maken. Het voeren van een duurzaam gezond financieel huishoudboek is een voorwaarde voor het realiseren van onze ambities op de (middel)lange termijn waarbij op een doelmatige en doeltreffende manier wordt omgegaan met onze middelen. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

3.2. Kaders en 'spelregels'

In het kader van financieel beleid zijn eerder de volgende kaders vastgesteld die worden gebruikt voor de verdere uitwerking van de begroting:

- Structureel jaarlijks sluitende begroting;
- Structurele uitgaven worden structureel gedekt;
- Budgetten worden indien mogelijk onderbouwd op basis van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens;
- Reëel ambitieniveau van de begroting;
- Daar waar onttrekkingen uit de reserves (algemene reserve, krimpreserve en reserve sociaal domein) aan de orde zijn, wordt een separaat voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd waarbij de richtlijnen uit het raadsbesluit Nota Reserves en Voorzieningen worden gehanteerd;
- Nieuw beleid is alleen mogelijk binnen de bestaande financiële kaders;
- Indien dekking niet voor handen is kan oud beleid worden heroverwogen;
- Bij het opstellen van de kadernota is aan de voorkant bezien of er bezuinigd moet worden;
- Relatie tussen coalitieakkoord en de kadernota;
- De totale belastingdruk zal niet meer dan 2 % per jaar stijgen waarbij tussen de diverse belastinggebieden mag worden geschoven. De definitieve tarief bepaling zal plaatsvinden bij besluitvorming van de begroting.

Daarnaast is duurzaam beleid onlosmakelijk gekoppeld met:

- Kerntakendiscussie: doel hiervan is keuzes te maken wat voor een gemeente Stein wilt zijn en welke taken hier bij horen;
- Krimp: de gemeente Stein is een krimpgemeente hetgeen inhoudt dat de uitkering uit het gemeentefonds komende jaren zal teruglopen.

4. Huidige Budgettaire context

In voorgaande hoofdstuk is het beleidsmatig afwegingskader en de financiële positie opgenomen. In dit hoofdstuk wordt de budgettaire context beschreven waarbinnen de begrotingsvoorbereidingen 2018 zullen plaatsvinden

4.1. Algemene uitkering gemeentefonds

In deze kadernota zijn de cijfers van de algemene uitkering verwerkt op basis van de meest recente circulaire, zijnde de Mei circulaire 2017. De effecten van de Mei circulaire 2017 van het gemeentefonds zijn meegenomen in de financiële vertaling van hoofdstuk 6.

4.2. Aandachtspunten voor komend jaar (financieel)

Voor de meerjaren begroting 2018 zijn in ieder geval de volgende financiële risico's te onderkennen:

1. Sociaal domein

Voor 2018 moet er evenals voorgaande jaren uitgegaan worden van het structurele budget voor de uitvoering van de wettelijke taken. De gevormde reserve zorgt voor een incidentele buffer om tekorten op te vangen. We moeten blijven waken dat de lasten sociaal domein structureel op een adequate wijze worden vertaald.

2. Steinerbos

Het Steinerbos is volop in beweging. Met de invulling van een nieuwe governance structuur is een invulling gegeven aan een goede sturing van de Steinerbos BV.

3. Oprichting participatiebedrijf / Vixia

De oprichting van het participatiebedrijf met de gemeenten Sittard-Geleen en Beek is een ingewikkeld proces. Op welke wijze deze samenwerking vorm zal krijgen, is op het moment van het schrijven van de kadernota niet bekend. Op 11 mei heeft de gemeenteraad een voorgenomen besluit genomen om te komen tot de oprichting van één participatiebedrijf samen met de gemeente Beek en Sittard-Geleen. De financiële vertaling hiervan wordt in de 2e helft van 2017 meer duidelijk als het gezamenlijk opgestelde bedrijfsplan van Vixia klaar is.

4.3. Huidig meerjarig financieel beeld

De eerste bestuursrapportage 2017 geeft voor 2018 een positief exploitatieresultaat. In deze saldi zijn zowel de gerealiseerde als de taakstellende ongerealiseerde bezuinigingen opgenomen.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
Begrotingssaldo 2017-2020 (incl. sept. circulaire 2016)	-187.566	207.124	138.164	102.342
Structurele doorwerking Berap-1	374.000	217.285	283.574	420.082
Begrotingssaldo 2017-2020	186.434	424.409	421.738	522.424
Autonome ontwikkelingen				
- Verankering omgevingswet		30.000	30.000	
- PIA beveiliging, audit en ontwikkelingen		74.000	54.000	74.000
- Salarisontwikkelingen		45.000	90.000	135.000
Begrotingssaldo 2018-2020 (excl. Mei circulaire)		275.409	247.738	313.424
Resultaat Mei circulaire 2017		677.232	851.237	853.753
Begrotingssaldo 2018-2020 (incl. Mei circulaire 2017)		952.641	1.098.975	1.167.177

De komst van de Omgevingswet betekent dat er veel verandert. In 2017 is daarom een budget beschikbaar gesteld voor begeleiding, cursus en advisering ter voorbereiding. Om de wet in 2019 goed in te laten gaan zijn voor 2018 en 2019 deze middelen eveneens beschikbaar gesteld. In september zal een uitgangspuntennotitie aan u worden voorgelegd. U wordt in de gelegenheid de invoeringsstrategie vast te stellen met de financiële middelen die hiervoor nodig zijn.

Gemeenten hebben een verplichting om hun ICT systemen dusdanig te hebben ingericht dat het voldoet aan de wettelijke eisen. Een Privacy Impact Assessment (PIA) is een hulpmiddel om bij ontwikkeling van beleid, en de daarmee gepaard gaande wetgeving of bouw van ICT-systemen en aanleg van databestanden, privacy risico's op gestructureerde en heldere wijze in kaart te brengen.

De cao-lonen voor ambtenaren maken momenteel een inhaalslag aangezien er de afgelopen jaren een nullijn werd gehanteerd. In 2016 is er een akkoord gesloten voor gemeente- en provincieambtenaren. Gemeenteambtenaren gingen op vooruit, inclusief de afspraken in het pensioenakkoord van 2014 en het loonruimteakkoord van 2015.

4.4. Doorkijk naar de begroting 2018

Zoals reeds in het voorwoord is aangegeven, is de kadernota kaderstellend opgesteld. De financiële vertaling wordt in voorbereiding op de begroting 2018 zorgvuldig uitgewerkt om te komen tot een duurzame meerjarig sluitende begroting.

Dit leidt tot de volgende actiepunten:

1. Geconstateerd is dat jaarlijks activiteiten niet (kunnen) worden uitgevoerd en in de jaarrekening achteraf worden doorgeschoven. In 2017 zal een capaciteitsplanning worden opgesteld om een meer onderbouwd beeld te krijgen omtrent welke activiteiten / investeringen wel en welke niet kunnen worden uitgevoerd;
2. De nog te realiseren bezuinigingen worden structureel gemonitord op realisatie. Hieromtrent wordt periodiek in de P&C documenten (jaarrekening, berap's, begroting) aan de gemeenteraad gerapporteerd.
3. Activiteiten in de huidige begroting waarvan blijkt dat deze kunnen worden vervangen door nieuwe activiteiten zullen vervallen (oud voor nieuw beleid).

5. De brug met het coalitieakkoord

In hoofdstuk 2 is het beleidsmatig afwegingskader geschetst waarbij vanuit de strategische toekomstvisie en het coalitieakkoord 2016-2018 'Iedereen doet mee' gekomen wordt tot een integrale afweging van de te maken keuzes. In dit hoofdstuk zijn per programma uit het coalitieakkoord de speerpunten voor 2018 aangegeven.

5.1. Economische ontwikkelingen

Als onderdeel van de doelstelling om de economische slagkracht te vergroten is de stichting Parkmanagement Westelijke Mijnstreek gestart met de (her)certificering in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen. Dit heeft geresulteerd in een actieplan met maatregelen voor alle bedrijventerreinen. De uitvoering van deze maatregelen zullen in 2018 worden uitgevoerd. De middelen die hiervoor noodzakelijk zijn bedragen € 18.000.

Deelnemende gemeenten in Limburg geven jaarlijks een bijdrage van € 10.000 in de vorm van een subsidie aan het starterscentrum. De bijdrage van de gemeente Stein is, in vergelijking met de andere gemeenten de helft, namelijk € 5.000 die opgenomen is in de begroting. Gezien de werkzaamheden die het starterscentrum, sinds de afzondering van de Kamer van Koophandel, uitvoert zoals werkzoekenden uit de gemeente Stein te ondersteunen met de oprichting van een eigen onderneming is het rechtvaardig om de bijdrage aan te passen met € 5.000.

De gemeente Stein heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in vijf landschapsprojecten die als het ware een groene ring om Stein heen. Nu de werkzaamheden aan het Grensmaasproject tot een afronding komen, is het zaak de toeristische en recreatieve potenties van het gebied optimaal te gaan benutten. Hiervoor is een bedrag geraamd van €15.000.

5.2. Het Sociaal Domein

Ook voor 2018 liggen de bestuurlijke speerpunten binnen het Sociaal Domein in de drie geformuleerde bundels (van ik naar samen, van zwaar naar licht en van krimp naar geluk). De drie bundels staan niet op zich, ze zijn onderling verbonden. Ze hebben dwarsverbanden en kunnen bij een gecoördineerde inzet elkaar versterken.

De activiteiten binnen deze bundel 'Van ik naar samen' versterken de gemeenschap. Samen activiteiten voor elkaar doen versterkt de verbinding onderling in de Steinse samenleving. De afgelopen jaren zijn hierin zeker stappen gezet. De beste voorbeelden zijn de DOP werkgroepen en de mantelzorg.

De komende jaren zal dit door de Steinse gemeenschap zelf verder uitgewerkt en uitgevoerd moeten worden. De gemeentelijke organisatie heeft hierin een aanjaagfunctie en biedt tevens ondersteuning waar dit wordt gevraagd.

De zelfredzaamheid van de burger (en bedrijven) in Stein kan nog verder groeien. De aandacht zal met name liggen op het stimuleren van groepen om samen een uitdaging, structureel, aan te pakken. De voorkeur gaat uit naar groepen die gemeentebreed samenwerken. De borging gezamenlijk met de ambtelijke organisatie kan nog sterker.

Om deze doorontwikkeling van eigen kracht te realiseren in en tussen de kernen van Stein alsook in onze gemeentelijke organisatie zelf zal worden ingezet op een gedeelte opleiding en versterken van de structuur. De middelen voor de uitvoering in 2018 bedragen incidenteel € 40.000. Daarnaast willen we graag de groepen ondersteunen door middel van het faciliteren van materieel voor werk in de openbare ruimte. Hiervoor investeren we eenmalig een bedrag van 50.000 euro.

Tevens het speerpunt om de initiatieven die het vrijwilligers- en welzijnswerk verder te versterken. Hiervoor zal in 2018 € 30.000 incidenteel worden ingezet op onder andere de zorg- / banenmarkt. Daarnaast zal gekeken worden of en hoe we omgaan met de vrijwilligerswaarderingsactiviteit en ondersteuning van mantelzorgers. Hiervoor is een bedrag van € 10.000.

Zoals bekend zijn de DOP-projecten op een kern gericht. Binnen de kern hebben deze projecten een verbindende functie. Naast de nu vaak fysieke projecten moet er extra aandacht komen voor sociale projecten in de wijk. Om de ondersteuning te blijven garanderen is het voorstel om pilot 'eigen kracht' ook in 2018 te continueren en het budget met € 40.000 te verhogen en beschikbaar te stellen voor burgerinitiatieven.

In 2018 zal ook rekening worden gehouden met de herbestemming Kerk Kerensheide en zal een inventarisatie van bestaande sociale DOP-projecten worden gemaakt die als voorbeeld kunnen dienen voor geheel Stein.

De bundel 'Van zwaar naar licht' richt zich op de zorg binnen Stein. Voorkomen is beter dan genezen. Dus meer aandacht voor preventie, het voorkomen van zorg. De uitvoering van het, in 2017 op te stellen, beleidsplan Sociaal Domein zal samen met de daaraan te koppelen beleidsregels verdere invulling geven aan de beweging van licht naar zwaar.

Zo zal er worden ingezet op fitheid en gezondheid door onder andere het inrichten van de openbare ruimte met bewegingstoestellen, het faciliteren van jaarlijkse fitheidstest voor ouderen en het voorzetten van de samenwerking met Explore. De kosten die dit in 2018 met zich meeneemt, bedragen € 50.000.

Tevens zal er meer thematische focus vanuit beleid om integrale aanpak / uitvoering te faciliteren. Hierbij zullen scholen, welzijnswerk en steunpunt mantelzorg betrokken om activiteiten te doen met jongeren en hen te ondersteunen. Daarbij zal worden ingezet op kruisbestuiving met klantmanagers en jeugdgezondheidszorg die jonge mantelzorgers in gezinnen signaleren bij huisbezoek, gesprekken met ouders of scholen.

De GGD gaat de VeiligThuis meldingen, in plaats van de politie, verwerken. Hierdoor krijgt het aanpakken van huiselijk geweld meer prioriteit. Hierdoor ontstaat meer focus op preventie waardoor inzet van zwaardere zorg / interventies / ondersteuning over de hele breedte wordt voorkomen.

Daarbij zal ook de proef met praktijkondersteuners worden geëvalueerd. Afhankelijk van de evaluatie praktijkondersteuners uitbreiden, definitief maken, afschaffen of wellicht een combinatie hiervan. De sociale dorpssteams krijgen ook een nog belangrijker rol dan ze nu hebben als gevolg van de vroegsignalering. De kosten die dit in 2018 met zich meeneemt, bedragen € 30.000.

Het voorgenomen besluit om gezamenlijk een participatiebedrijf op te richten met de daarbij uit te voeren transformatie Vixia krijgt een belangrijke rol in het voorkomen van zware zorg. Door mensen die qua werk buiten de samenleving dreigen te vallen te begeleiden naar (onbetaald) werk zal het welzijn van deze mensen toenemen. Zij voelen zich nuttig doordat ze iets toevoegen aan de samenleving.

Voor de krimp zijn landelijke gelden beschikbaar waardoor het draagvlak voor ingrijpende maatregelen en het maken van keuzen groter wordt en ruimte ontstaat om de focus te verleggen naar meer (leef)kwaliteit in de gemeente Stein. Uitgangspunt hierbij is het benutten van de kansen die krimp biedt.

Om krimp om te kunnen buigen van een bedreiging naar een middel om inwoners gelukkiger te maken, is inzicht in de huidige situatie noodzakelijk. Vanuit een evidence-based benadering door gebruik te maken van beschikbare gegevens uit monitors, onderzoeken en instanties als de GGD die veel cijfers hebben.

Op deze wijze kunnen keuzes worden onderbouwd en richting bepaald. Door deze gegevens te combineren kan een "leefbaarheidkaart" worden opgesteld. De middelen die hiervoor nodig zijn bedragen € 50.000. Hiermee kan de focus van inzet en middelen zich richten op wijken waar op sociaal, economische gebied de meeste winst te behalen is.

Als we dan met behulp van de leefbaarheidskaart inzicht hebben in waar ondersteuning nodig is dan kunnen we maatregelen gaan initiëren. De maatregelen worden samen met de inwoners en bedrijven uitgevoerd. Zo zal invulling worden gegeven aan de krimp agenda vanuit inhoudelijke disciplines.

Voor 2018 is het idee een experimenteerbudget Sociaal Domein in te stellen gericht op transformatie nieuwe rollen en preventieve projecten (samenhang welzijn-re-integratie/participatie-(jeugd)zorg) met als pijler minder regelgeving om initiatieven te stimuleren.

Tot slot is het voorstel om in 2018 een lokale sociaal-economische agenda op te stellen het convenant taalakkoord tot uitvoering te laten komen in schakelklassen en NT2 en de toegankelijkheid openbare ruimte te vergroten voor € 80.000.

5.3. Personeel en Organisatie

In het Sociaal Akkoord hebben werkgevers onder andere toegezegd om extra banen te creëren voor arbeidsbeperkten in de marktsector in de periode tot 2025 (garantiebanen). De gemeente Stein gaat hier komende jaren invulling aan geven. Het aantal kan worden gebaseerd op ongeveer 5% van het personeelsbestand. Dit betekent dat de gemeente Stein de komende jaren 6-7 banen zal creëren tussen nu en 2025. De middelen die hiervoor nodig zijn bedragen € 25.000 per garantiebaan. Over de invulling en planning zal de raad separaat worden geïnformeerd.

Een tweede speerpunt voor de komende jaren ontstaat vanuit de vernieuwde visie op dienstverlening waarbij in 2018 de accent zal verschuiven naar de interne communicatie. De nieuwe organisatiestructuur is gesetteld, medewerkers kunnen flexibel, tijd en plaats onafhankelijk werken waar een social intranet een bijdrage levert aan deze ontwikkelingen € 1.000 in 2018.

5.4. Verkeer en fysiek domein

De coalitie heeft zich uitgesproken voor het uitvoeren van het Meerjarig Investerings programma (MIP) passend binnen de totale financiële kaders van de gemeente. Daarnaast zijn er in het coalitieakkoord thema's opgenomen nog niet zijn vertaald in het MIP.

Zo is in samenwerking met werkgroep Verkeer & Veiligheid van het DOP Elsloo gestart met het Verkeersarrangement Elsloo. Hierover zijn de inwoners geïnformeerd over het Verkeersarrangement. Naar aanleiding van de reacties is in het verdere traject met (een deel) van de inwoners over oplossingsrichtingen ten aanzien van ingebrachte knelpunten nagedacht.

Komende jaren worden de voorbereidingen getroffen voor de nog uit te voeren werken. In de planning wordt prioriteit gegeven aan de herinrichting van de Stationstraat, de rotonde Steinderweg en de Jurgenstraat. Er zullen eveneens voorbereidingen worden getroffen voor de reconstructies van de Koolweg, Michel de Ruyterstraat en Catsop.

In het verlengde van het verkeersarrangement Elsloo zien we de verkeerafwikkeling van en naar het Businesspark Stein steeds meer vastlopen. Er worden gelden beschikbaar gesteld om een verkeersonderzoek uit te voeren.

De ingang van het Steinerbos vanaf de Stadhouderslaan veroorzaakt, zeker in drukke perioden, voor onveilige situaties. Gecombineerd met het fietspad en de in- en uitritten van het tankstation is de kruising onoverzichtelijk. Reeds uitgevoerde onderzoeken tonen aan dat dit wordt opgelost door de aanleg van een rotonde.

Om de toeristische en recreatieve potenties van het gebied Rivierpark Maasvallei optimaal te gaan benutten zullen middelen beschikbaar worden gesteld voor het fietsrouteplan.

Het thema Duurzaamheid is door de gemeente vertaald in de ruimtelijke structuurschets. Hierin zijn een aantal uitvoeringsmaatregelen opgenomen. Voor de uitvoering van de verschillende projecten worden middelen beschikbaar gesteld.

Het groenbeleidsplan geeft een integrale visie voor de lange termijn op de ontwikkeling van het openbaar groen binnen de gemeente (groenstructuur en bomenstructuur). Voor de verdere uitvoering van het gemeentelijke beleid aangaande de gewenste kwantiteit en kwaliteit worden middelen beschikbaar gesteld.

Verder worden middelen gevraagd uit de reserve krimp voor ten eerste de noodzakelijke extra (handhavings)capaciteit bij het KLUS-project. Daarnaast wordt er gekeken welke mogelijkheden (en welke kosten dit met zich meebrengt) om de Kerk Kerensheide te herbestemmen.

Tot slot wordt er gevraagd twee experimenteerbudgetten in te stellen. Het eerste budget is bedoeld voor de ondersteuning van het collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). Binnen het bouwproject werken burgers samen in een groep om allen een eigen bouwproject te realiseren. Door op deze wijze samen te werk ontstaan schaal voordelen en kan men gezamenlijk meedenken over de toekomstige inrichting van de buurt. Het tweede budget is bedoeld om te kijken welke mogelijkheden er zijn voor de herbesteding van leegstaande gemeentelijke accommodaties.

5.5. Verenigingen

Stein kent een grote diversiteit aan verenigingen van allerlei aard. Deze verenigingen geven mede inhoud aan het sociale fundament van de gemeente Stein. De structurele borging om beleid te maken en uit te voeren inzake de voorzieningen en accommodaties in Stein in relatie tot de ontwikkelingen op het gebied van krimp is er niet. Om dit te realiseren zal binnen de huidige formatie de noodzakelijke capaciteit worden vrijgemaakt. Aanvullende hiervoor zal ook het een sportbudget beschikbaar worden gesteld van € 13.000 voor de uitvoering van dit beleid.

5.6. Relatie met de burgers

De veranderende overheidsparticipatie vraagt een andere houding van de gemeente, het gemeentebestuur de gemeenteraad en het ambtelijke apparaat. Communicatie is van belang om de verwachtingen te managen. Inwoners hebben naast voorspraak ook behoefte aan terugkoppeling en evaluatie. Laat vooral ook zien wat je met de opmerkingen, ideeën en suggesties hebt gedaan. Om dit te realiseren, zal er tevens een investering plaatsvinden om de website door te ontwikkelen en daarbij meer gebruik zal gaan maken van video's en infographic's. Hiervoor is een bedrag van € 10.000 geraamd.

De campagne 'Stein, stil genieten' is een onderdeel van een pakket aan activiteiten die de gemeente Stein onderneemt (city marketing) om het toeristisch potentieel van hun gemeente optimaal te benutten. De ontwikkelingen rond RivierPark Maasvallei zorgen er namelijk voor dat steeds meer mensen de Maasdorpen toeristisch-recreatief gaan ontdekken. Om hier structureel gevolg aan te geven is € 35.000 nodig.

5.7. Intergemeentelijke samenwerking

Vanuit het Rijk worden steeds meer taken bij de gemeente worden ondergebracht. Ook de gemeente Stein ontkomt niet aan intergemeentelijke samenwerking. Tijdens een raadsconferentie heeft de Raad aangegeven een intensivering van de samenwerking voor te staan waarbij alle varianten exclusief herindeling bespreekbaar zijn. Om dit laatste te formaliseren heeft de Raad in haar vergadering van 11 mei jl een initiatiefvoorstel aangenomen waarin de Raad zich uitgesproken heeft om de zelfstandigheid van de gemeente Stein te behouden zolang de gemeente in staat is haar taken op lokaal niveau op een verantwoorde wijze uit te voeren.

Geheel in lijn met de opdracht vanuit de Raad nemen wij een positieve grondhouding aan en gaan actief op zoek naar partnerschap op de verschillende schaalniveau's (regio, Zuid-Limburg, provinciaal, euregio). De praktijk laat zien dat op de verschillende voornoemde niveau's de samenwerking gestalte krijgt, waarbij gedacht kan worden aan de vorming van het regionale participatiebedrijf, groenbedrijf of samenwerking met onze Belgische bureaus voor de clusters cultuur en toerisme / recreatie.

6. Financiële vertaling

Om de in hoofdstuk 5 genoemde wensen te kunnen realiseren brengt onderstaande financiële vertaling met zich mee. Bij het opstellen van de meerjaren begroting 2018-2021 zal binnen de bestaande middelen dekking worden gezocht.

In onderstaande tabel zijn per programma uit het coalitieakkoord de speerpunten voor 2018 financieel vertaald. De totale financiële impact op het resultaat zijn vervolgens verwerkt in een totaal overzicht waarbij eveneens een dekkingsvoorstel is toegevoegd.

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Economische ontwikkelingen				
Parkmanagement	18.000	18.000	18.000	18.000
Starterscentrum	5.000	5.000	5.000	5.000
Toerisme	15.000	15.000	15.000	15.000
Het Sociaal Domein				
Zelfredzaamheid	90.000	50.000		
Vrijwilligers / welzijnswerk	40.000			
Ondersteuning DOP projecten	40.000	50.000	50.000	
Maatregelen voor de verschuiving van zwaar naar licht	80.000			
Inzicht gezondheid	50.000			
Ontwikkeling	80.000	10.000	10.000	
Personeel en Organisatie				
Social intranet	1.000	12.000	11.000	10.000
Garantiebanen	25.000	50.000	75.000	100.000
Verkeer / fysiek domein				
Vorbereiding werken Stationstraat	2.500	5.000	8.500	8.500
Herinrichting Stationstraat		22.500	80.000	80.000
Vorbereiding werken Steinderweg		2.500	5.000	8.500
Rontonde Steinderweg			14.500	89.000
Vorbereiding werken Jurgenstraat			2.500	5.000
Reconstructie Jurgenstraat				16.000
Vorbereiding werken Koolweg				2.500
Herinrichting Koolweg				
Vorbereiding werken Michel de Ruyterstraat				
Reconstructie Michel de Ruyterstraat				
Vorbereiding werken Catsop				
Herinrichting Daalstraat Catsop				
Onderzoek versterking verbinding Oud-Stein	20.000			
Onderzoek carpoolplaats Urmond	50.000			
Rotonde Stadhouderslaan ingang Steinerbos		7.000	44.500	43.500
Verkeerskundig model Businesspark Stein aansluiting A2	50.000			
Fietsrouteplan grensoverschrijdend rivierpark Maasvallei	5.500	20.000	19.500	19.000

Gemeentelijke natuurmonumenten				
Duurzaamheidsmaatregelen	50.000	50.000	50.000	50.000
Uitvoeringsplan groenstructuurplan	50.000	50.000	50.000	50.000
Extra (handhavings)capaciteit KLUS-project	50.000			
Herbestemming Kerk Kerensheide				
Experimenteerbudget ondersteuning/capaciteit CPO-traject	100.000			
Experimenteerbudget leegstaande gem. accommodaties	100.000			
BOR-plan incl. groenbeheerplan 2018	50.000			
Verenigingen				
Sportbudget	13.000	13.000	13.000	13.000
Relatie met de burgers				
Website (content en nieuwsbrief)	10.000			
City marketing	35.000	30.000	30.000	30.000
Totale lasten	1.030.000	410.000	501.500	563.000

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
Begrotingssaldo 2018-2020 (incl. Mei circulaire 2017)	952.641	1.098.975	1.167.177	1.107.533
Totale lasten prioriteiten kadernota	1.030.000	410.000	501.500	563.000
Dekking reserve sociaal domein	330.000	60.000	10.000	0
Zelfredzaamheid	90.000	50.000		
Welzijnswerk	30.000			
Maatregelen voor de verschuiving van zwaar naar licht	80.000			
Inzicht gezondheid	50.000			
Ontwikkeling	80.000	10.000	10.000	
Dekking reserve krimp	290.000	50.000	50.000	0
Ondersteuning DOP projecten	40.000	50.000	50.000	
Extra (handhavings)capaciteit KLUS-project	50.000			
Experimenteerbudget ondersteuning/capaciteit CPO-traject	100.000			
Experimenteerbudget leegstaande gem. accommodaties	100.000			
Begrotingssaldo 2018-2020	542.641	798.975	725.677	544.533